

KLÚČOVÉ ASPEKTY FINANCOVANIA PROJEKTOV V PODMIENKACH MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV

Gabriela Kormancová ^{*)}

ABSTRAKT

Uvedený článok sa zaoberá prístupom malých a stredných podnikov k financiám. Ďalej bola naša pozornosť zameraná najmä na možné zdroje financovania projektov v podmienkach slovenských podnikov. V rámci analýzy tohto problému sme sa zamerali primárne na identifikáciu faktorov, ktoré ovplyvňujú podniky (vrátane MSP) pri výbere zdrojov financovania projektov.

Kľúčové slová:

Financovanie projektov, malé a stredné podniky, bankové úvery.

ABSTRACT

This article deals with the access of small and medium-sized companies to the finance. Then we were concentrated on the possible resources of project financing in Slovak companies (including SMEs). In order to establish a better understanding of the this problem, this paper will identify the factors which influence the companies by selection of resources of project financing to provide some background and depth to the research.

Key words:

Project financing, small and medium-sized enterprises, bank loans.

1.1 ÚVOD

Financovanie projektov je dôležitou súčasťou projektového riadenia v podnikoch, pričom realizáciou projektov podnikateľské subjekty maximalizujú svoju pridanú hodnotu a vo výraznej miere dochádza k upevňovaniu ich postavenia na trhu. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že veľké podniky majú v určitom smere jednoduchší

^{*)} Ing. Mgr. Gabriela Kormancová, PhD., Katedra ekonomiky a manažmentu podniku, Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela, ul. Tajovského č. 10, 975 90 Banská Bystrica, e-mail: gabriela.kormancova@umb.sk

prístup k niektorým zdrojom financovania a sú častokrát považované za dôveryhodnejšieho partnera, ako malé a stredné podniky (ďalej len „MSP“). Ak ide navyše o podnik, ktorého výrobná a obchodná činnosť sa ešte len rozvíja a jeho ďalšie pôsobenie závisí od realizácie projektu, financovanie je náročné nielen na čas, ale aj na vhodné riešenie.

Zdroje financovania projektu charakterizujeme ako peňažné prostriedky, slúžiace na úhradu investičných a prevádzkových nákladov projektu, ktoré sú poskytnuté samotným podnikateľským subjektom alebo subjektom externým. Zdroje financovania projektov všeobecne členíme na vlastné (interné), cudzie (externé) alebo alternatívne (vid'. obrázok 1).

Obrázok 1 Klasifikácia zdrojov financovania projektov
Prameň: Upravené autorom podľa Majtán, 2009, s. 205-210.

Podnik si zvolí na základe svojich možností ako i typu projektu spôsob jeho financovania, pričom zvyčajne nevyužíva iba jediný zdroj financovania, v praxi dochádza väčšinou ku kombinácii vyššie uvedených zdrojov.

1.2 ZDROJE FINANCOVANIA PROJEKTOV V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV V SR

1.2.1 MALÉ A STREDNÉ PODNIKY V EÚ A V SR

Malé a stredné podniky v EÚ

Údaje za EÚ27 sú zostavené podľa metodiky Eurostatu pre *Structural business statistics* a pokrývajú odvetvia nefinančnej podnikovej ekonomiky. V údajoch za EÚ27 sú v prípade SR na rozdiel od ostatných krajín započítané len údaje za právnické osoby – podniky. Z uvedených údajov vyplýva, že z celkového počtu takmer 21 miliónov podnikateľských subjektov v nefinančnej podnikovej ekonomike **v krajinách EÚ tvoria MSP 99,8 %** (s výrazným zastúpením mikro podnikov 92 %) a podieľajú sa na zamestnanosti 66,7 %.

Malé a stredné podniky v SR

V registri organizácií ŠÚ SR bolo ku koncu decembra 2011 evidovaných 210 087 právnických osôb, z toho 153 881 podnikov a 56 206 neziskových inštitúcií. Rozhodujúcu časť z celkového počtu podnikov (153 881) tvorili mikro podniky 88,8 %. Malé podniky tvorili 9,0 %, stredné podniky 1,8 % a veľké podniky 0,4 %. **Malé a stredné podniky tvorili celkovo 99,6 %** podiel na celkovom počte podnikov – právnických osôb.

Z celkového počtu zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR (2 192,5 tisíc) bolo 1 809,1 osôb zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore. Zamestnanosť v tomto sektore oproti roku 2010 medziročne vzrástla o 2,6 % (o 45,9 tis.). V kategórii malých a stredných podnikov vrátane FO - podnikateľov narástla zamestnanosť medziročne o 2,6 % (v roku 2010 bol pokles o 0,5 %).

Pri hodnotení zamestnanosti v podnikovej ekonomike môžeme konštatovať, že mikro podniky tvorili 39,6 % podiel na zamestnanosti, malé podniky 17,1 % podiel, stredné podniky 15,6 % podiel a veľké podniky 27,8 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike. Z celkového počtu FO – podnikateľov a nimi zamestnávaných osôb (650 000 osôb) bolo 88,6 % osôb v kategórii mikro podnikateľov (0-9), 9,9 % v kategórii malých podnikateľov (10-49) a 1,4 % v kategórii stredných podnikateľov (50-249).

Súhrnne sa malé a stredné podniky podieľali v r. 2011 na celkovom objeme vývozu 31,0 %, čo predstavuje 15 947,3 mil. Eur a čo je o 0,2 p.b. viac ako v roku 2010. [2]

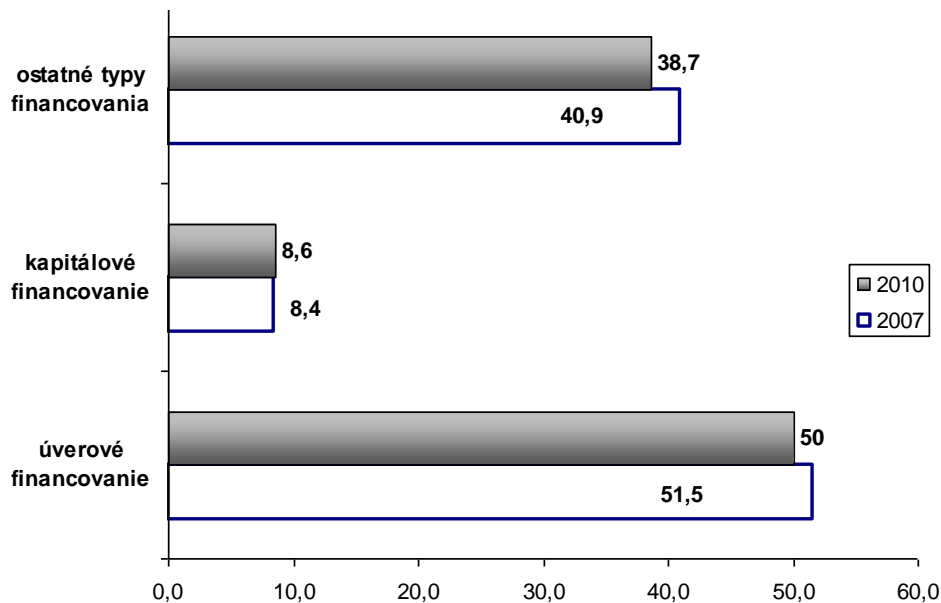
1.2.2 PRÍSTUP MSP K FINANCIÁM A ZDROJE FINANCOVANIA ICH PROJEKTOV

Prístup malých a stredných podnikov v SR k financiám

V záujme zvýšenia dostupnosti relevantných štatistických údajov, ktoré by umožnili analyzovať situáciu v oblasti prístupu k financiám v sektore malých a stredných podnikoch, vypracovala Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (ďalej len „NARMSP“) správu hodnotiacu výsledky **prieskumu „Access to finance“**. Prieskum zrealizoval v roku 2011 Eurostat v spolupráci s národnými štatistickými úradmi a ďalšími užívateľmi svojich podnikových štatistík (OECD, EIF, ECB). Prieskum sa uskutočnil na základe Nariadenia Komisie (ES) č.97/2009 v 20 členských štátoch EÚ na vzorke viac ako 25 000 MSP s počtom zamestnancov od 10 do 249. Zo Slovenska bolo do prieskumu zapojených 999 MSP. Finálne údaje z prieskumu (na úrovni celej EÚ) boli publikované Eurostatom dňa 3. októbra 2011 [1].

Najdôležitejšie **výsledky prieskumu** sú nasledovné:

Polovica MSP na Slovensku sa podľa výsledkov prieskumu snažila v roku 2010 o získanie úverového financovania, 8,4 % podnikateľských subjektov sa v roku 2010 snažilo o získanie kapitálového financovania a takmer každý štvrtý podnikateľ (38,7 %) sa snažil získať ostatné typy financovania (viď. graf č. 1).

Graf 1 Typy financovania, ktoré sa malé a stredné podniky snažili získať v r. 2007 a 2010 (v %)
 Prameň: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Ako vidíme z predchádzajúceho grafu predmetom vyššie uvedeného výskumu boli 3 typy financovania:

- 1) úverové financovanie
- 2) kapitálové financovanie (financovanie zvýšením základného imania)
- 3) ostatné typy financovania (prečerpanie bankového účtu, prednostná pohľadávka, dotované bankové úvery, podriadené úvery, lízing, faktoring)

Slovensko sa umiestňuje na popredných miestach v počte podnikateľov, ktorí sa snažili o získanie posudzovaných typov financovania. Pri **úverovom financovaní** je Slovensko dokonca na prvom mieste v počte podnikateľov (50,0 %), ktorí sa snažili o získanie tohto typu financovania.

Viac ako tri štvrtiny (76,1 %) MSP na Slovensku boli v roku 2010 úspešní pri získavaní bankového úverového financovania, čo je však o 13,2 percentuálneho bodu (p.b.) menej ako v roku 2007.

Takmer každý tretí MSP na Slovensku (29,6 %) potreboval v roku 2010 pri získavaní úverového financovania ručiteľov (osoby alebo spoločnosti, ktoré by kryli riziko v prípade neschopnosti splatenia úveru). Viac ako štvrtina MSP na Slovensku (25,1 %) v roku 2010 neboli úspešní pri žiadaní bankového úveru z dôvodu slabého úverového ratingu, čo je o 6,5 p.b. viac ako v roku 2007. 24,0 % podnikateľov nebolo úspešných z dôvodu nedostatku vlastného kapitálu, 13,3 % podnikateľov nepoznali dôvod svojho neúspechu a 12,4 % podnikateľov nedisponovali dostatočným záložným právom alebo garanciou.

O získanie **kapitálového financovania** sa v roku 2010 snažilo 8,4 % podnikateľských subjektov na Slovensku. Najvyššiu mieru úspešnosti dosiahli podnikateľské subjekty pri získavaní kapitálového financovania v roku 2010 od existujúcich spoločníkov a akcionárov (70,7 %) a od bankových inštitúcií (62,9 %).

Podnikatelia zapojení v prieskume zo SR deklarovali, že v rámci **ostatných typov financií** dosiahli v roku 2010 najvyššiu mieru úspešnosti pri získavaní lízingu (92,8 %), pri žiadaní o prečerpanie bežného účtu (84,5 %), pri faktoringu – odpredaj

pohľadávok pred splatnosťou (77,9 %) a pri ostatných typov a zdrojov financovania (73,9 %).

Takmer dve tretiny (65,3 %) malých a stredných podnikov na Slovensku predpokladajú, že v nasledujúcich troch rokoch budú potrebovať finančné zdroje na rozvoj svojich podnikateľských aktivít.

Takmer dve tretiny (63,9 %) slovenských respondentov sa vyjadrili, že v nasledujúcich troch rokoch budú pravdepodobne potrebovať úverové financovanie. Kapitálové financovanie bude pravdepodobne potrebovať 4,7 % malých a stredných podnikov a každý tretí podnikateľ (31,4 %) bude pravdepodobne potrebovať ostatné typy financovania. [1]

Podpora MSP sa v uplynulom roku uskutočňovala predovšetkým zo zdrojov Európskej únie a štátneho rozpočtu, čiastočne z iných zdrojov (Európska banka pre obnovu a rozvoj). Štátna podpora bola realizovaná hlavne prostredníctvom MH SR, MF SR, MPSVR SR, MDVRR SR, MPRV SR, MŠVVŠ SR, MŽP SR. V rámci Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, ktorý je najvýznamnejším podporným nástrojom, bola v roku 2011 poskytnutá podpora v rozsahu 154,8 mil. Eur. Na podporu MSP boli zo zdrojov SZRB poskytnuté úverové zdroje v objeme 110,9 mil. Eur a bankové záruky v rozsahu 84,3 mil. Eur. EXIMBANKA SR v roku 2011 podporila prostredníctvom svojich bankových a poisťovacích činností export MSP v celkovom objeme 78 mil. Eur a prostredníctvom poisťovacích činností v objeme 219,6 mil. Eur. V minulom roku bola schválená investičná pomoc (investičné stimuly) pre 4 investorov z kategórie MSP. V rámci opatrení na podporu agropodnikateľov Pôdohospodárska platobná agentúra realizovala pomoc v objeme 53,2 mil. Eur. [2]

Zdroje financovania projektov v slovenských podnikoch

Predmetom nášho výskumu, ktorý bol realizovaný v r. 2012 na vzorke 79 slovenských podnikov (projekt VUGA č. I-11-001-05 „Možnosti financovania projektov v podmienkach slovenských podnikoch“) bolo zistenie, ktoré zdroje najčastejšie využívajú podniky na financovanie svojich projektov, zároveň identifikovanie faktorov, ktoré ich ovplyvňujú pri výber zdrojov financovania projektov.

Zber primárnych informácií bol uskutočnený prostredníctvom písomnej formy dopytovania na základe dotazníka, ktorý pozostával z 15 otázok. Samotný dotazník bol rozdelený do troch blokov, pričom prvý blok otázok bol zameraný na zistenie základných informácií o podniku. Druhý blok otázok sa zamerával na identifikáciu osôb, ktoré sú zodpovedné za samotný výber zdroja financovania, ako i na konkrétny použitý zdroj v minulosti, či identifikáciu faktorov rozhodujúcich pri výbere konkrétneho zdroja. Zámerom posledného bloku otázok bolo zistiť, kde najčastejšie podniky získavajú informácie o možnostiach financovania ich projektov a ako hodnotia dostupnosť a kvalitu týchto informačných zdrojov. Uvedené otázky smerovali k projektom, ktoré boli realizované v r. 2011.

Respondentmi boli slovenské podniky, ktoré boli vyberané náhodne, bez ohľadu na ich veľkosť, sídlo či odvetvie, v ktorom pôsobia. Dotazník bol doručovaný prostredníctvom e-mailu.

Z podnikov, ktoré sa zapojili do prieskumu 43% predstavovali mikropodniky (< 10 zamestnancov), 22% respondentov zastupovali veľké podniky (> 250 zamestnancov), 24% tvorili malé podniky (< 50 zamestnancov) a 11% predstavovali stredné podniky (< 250 zamestnancov). **MSP tvorili spolu 35% respondentov.**

Z výsledkov nášho prieskumu vyplýva, že 50% opýtaných podnikov využívalo najmä externé zdroje financovania, pričom išlo najmä o bankový úver (39%) a finančné prostriedky získané z fondov EÚ (27%). Druhou skupinou zdrojov financovania, ktoré preferuje 36% podnikov boli vlastné zdroje (80% zisk podniku a odpisy). Čo sa týka využívania alternatívnych zdrojov financovania projektov, tieto preferuje iba 14% respondentov.

Kľúčovým výsledkom nášho prieskumu bolo zistenie, že najdôležitejším kritériom pre slovenské podniky pri výbere zdroja financovania projektu sú najmä celkové náklady (58%), pričom na druhom mieste sú to najmä ich vlastné predchádzajúce skúsenosti s konkrétnym zdrojom (19%). Pre 8% opýtaných bola rozhodujúce administratívna náročnosť súvisiaca so získaním financií a iba pre 4% podnikov boli rozhodujúce skúsenosti iných podnikov s konkrétnym zdrojom.

ZÁVER

V uvedenom príspevku bola venovaná pozornosť spôsobu financovania projektov v podmienkach slovenských podnikov s dôrazom na MSP. Aj napriek ťažkej ekonomickej situácii v posledných rokoch si MSP udržali svoju pozíciu základného článku európskej, ako i slovenskej ekonomiky. Rovnako na základe väčšiny prognóz môžeme očakávať, že i v budúcnosti si udržia toto významné postavenie v európskom priestore.

LITERATÚRA

- [1] NARMSP. *Prístup MSP k financiám* [online]. Bratislava : Národná agentúra pre rozvoj MSP, 2012. [cit. 20.4.2013] Dostupné na internete: <http://www.nadsme.sk/files/Pristup_MSP_k_financiam-2007_2010.pdf>
- [2] NARMSP. *Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v r. 2011* [online]. Bratislava : Národná agentúra pre rozvoj MSP, 2012. [cit. 20.4.2013] Dostupné na internete: <http://www.nadsme.sk/files/Stav_MSP_2011-SK.pdf>
- [3] MAJTÁN, M.: *Projektový manažment*. Bratislava: Sprint dva 2009. 299 s. ISBN 978-80-89393-05-3.

Článok recenzovali dvaja nezávislí recenzenti

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu VUGA UMB č. I-11-001-05 "Možnosti financovania projektov v podmienkach slovenských podnikov".